

זֵית זֶה אַחֲרֵיתוֹ בְּסוּפוֹ, שְׁנוּטְעוּ עֲכָשׁוּי, וְאֵינוֹ טוֹעֵן עַד זְמַן גְּדוּל, וְאַחַר כֶּךָ טוֹעֵן פְּרוֹת הַרְבֵּה, אֶף יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵיתָן בְּסוּפָן.

לְקוֹל הַמוֹלָה גְּדֻלָּה, הִצִּית אִשׁ עָלֶיהָ, וְרָעוּ דְלִיּוֹתָיו (סב), אָמַר רַבִּי חֲנִינָא בְּרַ פַּפְא, לְקוֹל מְלִיחָה שְׁלֵ-מְרַגְלִים, נִתְרוּעְעוּ דְלִיּוֹתֵיהֶם שְׁלֵ-יִשְׂרָאֵל. דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָא בְּרַ פַּפְא, דְּבַר גְּדוּל דְּבַר מְרַגְלִים בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. פִּי חֲזֵק הוּא מְמַנּוּ (במלכר י"ג, ל"א), אֵל תִּקְרִי מְמַנּוּ, אֲלֵא מְמַנּוּ^ט, כְּבִיכּוֹל אֶפְלוּ בְּעַל הַבַּיִת אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא כְּלָיו מִשָּׁם. מִתְקִיף לֵה רַב אַחַא בְּרַבִּי חֲנִינָא, הָאִי לְקוֹל הַמְּלָה, לְקוֹל מְלָה מְבַעֵי לִיָּה. אֲלֵא אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם, קוֹלָךְ (טז) שְׁמַעְתִּי וְחַמַּלְתִּי עָלֶיךָ. אֲנִי אָמַרְתִּי יִשְׁתַּעֲבְדוּ בְּאַרְבַּע מַלְכוּתוֹת, כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּאַרְבַּע מַלְכוּתוֹת, הַשְּׁתָא חֲדָא חֲדָא דְפַסִּיק לֵה. וְאַפָּא דְאָמְרִי, בְּזֶה אַחַר זֶה, עֲכָשׁוּי בְּבַת אַחַת.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֹוִי, לְמָה נִמְשָׁלוּ

חק יעקב

כְּבִיכּוֹל. בְּפִרְקָא קַמָּא דִּיוֹמָא דְף ג' רִישׁ ע"ב פִּירֵשׁ רִש"י, כְּבִיכּוֹל, כְּלוֹמַר עַל כְּרַחֲנוּ יֵאמַר כֵּן, כְּאִילוּ אִי אֶפְשֵׁר לֹמַר כֵּן, וְכֵן כֵּל כְּבִיכּוֹל שְׁבַתְלָמוּד:

שז אֲשֵׁרִי אָדָם מְפַחַד תְּמִיד. דּוּאָג לְרֵאוֹת הַנּוֹלָד שְׁלֵא תֵאָרַע תְּקַלָּה בְּכֶךְ אִם אַעֲשֶׂה זֹאת. וְהַתּוֹסְפוֹת (גִּיטִין נ"ה ע"ב) פִּירֵשׁוּ, בְּפִרְקָא הַרְוָאָה (בְּרֻכּוֹת ס' ע"א) אִמְרִינָן, חֲזוּיָה לְהַהוּא גְּבַרָא דְהוּוֹה מְפַחַד, אָמַר לִיָּה חֲטָאָה אַת, דְּכַתִּיב פַּחַדוּ בְּצִיּוֹן חֲטָאִים (יִשְׁעִיָּה ל"ג, י"ד). וּפְרִיךְ מְקַרָּא דְחַכָּא, וּמוֹקִי לֵה בְּדַבְרֵי תוֹרָה, שְׁדוּאָג שְׁלֵא יִשְׁכַּח תְּלָמוּדוֹ וְחֻזְרוֹ עַל מִשְׁנַתוֹ תְּמִיד. וְהַכָּא נִמִּי מִיִּיתִי לִיָּה אֲהַנִּי עוֹבְדֵי שְׁבַתְחוּ עַל רוֹב טוֹבַתָּם וְשְׁלוּוֹתָם לְבִיִּישׁ אַת בְּרַ קַמְצָא וְלַעֲמוּד עַל בַּת קִיסַר, וְהִיָּה לְהֶם לְפַחַד וְלְדָאוּג מִן הַפּוֹרְעָנוֹת, וְלֵא דְמִי לְאָדָם הַמְתַּפַּחַד בְּחִינָם:

כְּדָאִמַר קִטְיַעָא בְּרַ שְׁלוּם דְלֵא יִכִּילַת לְהוּ, דְּכַתִּיב כִּי כָאֲרַבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פִּרְשְׁתִּי אַתְכֶם (ז'כריה ב', י'). פִּרְקָא קַמָּא דְע"ו (י' ע"ב):

[טז] קוֹלָךְ. אוֹ קוֹלָךְ: כב

יִשְׂרָאֵל כְּזֵית. מַה זֵית זֶה אֵין עָלָיו^ט נוֹשְׂרִין לֵא בִימוֹת הַחֲמָה וְלֵא בִימוֹת הַגְּשָׁמִים, אֶף יִשְׂרָאֵל אֵין לְהֶם בְּטֻלָּה^כ לֵא בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלֵא בְּעוֹלָם הַבָּא. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לְמָה נִמְשָׁלוּ יִשְׂרָאֵל כְּזֵית. לֹמַר לָךְ, מַה זֵית זֶה אֵין מוֹצִיאִין שְׁמִנּוֹ^{כא} אֲלֵא עַל יְדֵי כְּתִישָׁה, אֶף יִשְׂרָאֵל אֵין חוֹזְרִין לְמוֹטָב אֲלֵא עַל יְדֵי יִסּוּרִין.

לְמַדְנּוּ, שְׁעַל יְדֵי הַיִּסּוּרִין חוֹזְרִין יִשְׂרָאֵל בְּתִשׁוּבָה, וְנִפְפֵּר לְהֶם עוֹנָם, וְיוֹשִׁיעִם הָאֵל הַמוֹשִׁיעַ:

פרק שישי

פרק שז

כָּכָר לְמַדְנּוּ שְׁבַמְקַדָּשׁ שְׁנֵי אֶף עַל פִּי שְׁהִיו עוֹסְקִין בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת וּבְגַמְיָלוֹת חֲסָדִים, שְׁנַחֲרַב בְּעוֹן שְׁנֵאוֹת חֲנָם שְׁהִיָּה בִּינֵיהֶם. וְגִרְסַנָּן נִמִּי [הַתָּם] (בְּמַסְכַּת גִּיטִין פִּרְקָא הַנִּזְקִין דְף נ"ה ע"ב), אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, מֵאִי דְכַתִּיב אֲשֵׁרִי אָדָם מְפַחַד תְּמִיד, וּמִקְשָׁה לְבוֹ יְפוּל בְּרַעָה (מַסְלֵי כ"ח,

נפש יהודה

זֵית זֶה אַחֲרֵיתוֹ בְּסוּפוֹ. שְׁאִין מִתְבַּשֵּׁל מִעַט מִעַט כְּשֹׂאֵר אֵילָנוֹת, אֲלֵא בְּסוּפוֹ כּוֹלֵן יְחַד. כֶּךָ יִשְׂרָאֵל, טוֹבַתָּן יְבוּא לְהֶם יְחַד בְּסוּפָן. אִי נִמִּי בְּסוּפוֹ, לְאַחַר שְׁעָשׂוּ בְּהֶם טְרַחַה רַבָּה וְכַתְּשׁוּם, עוֹשִׂין בְּבֵית הַבַּד, וְאַחַר כֶּךָ נִהְנָה מִן הַשְּׁמֵן הַיּוֹצֵא מֵהֶן. כֶּךָ יִשְׂרָאֵל, אַחֲרֵיתָן, כְּלוֹמַר טוֹבַתָּם. בְּסוּפָן, לִימוֹת הַמְּשִׁיחַ וְעוֹלָם הַבָּא: וְרָעוּ דְלִיּוֹתָיו. וְנִשְׁבַּר גּוֹבָה עַנְפִּיו. וְזֶה נִתְרוּעְעוּ, כְּלוֹמַר נִשְׁבַּר גְּאוֹן עוֹזִים: בְּעַל הַבַּיִת. הַקַּב"ה: כָּל אֶחָד וְאֶחָד. בְּשַׁעֲבוּד מַלְכוּתוֹת שֶׁל עֲכָשׁוּי. שְׁהִיָּה [לוֹן] לְשַׁעֲבַד לְהֶם לְמַלְכוּת אַחַת, כּוֹמֵן שֶׁל הַשַּׁעֲבוּד שְׁמַשְׁעַבְדִּים עֵתָה לְכָל הָאַרְבַּע מַלְכוּתוֹת בְּפַעַם אַחַת, הִיָּה לְהֶם לְשַׁעֲבַד לְכָל אֶחָד, וְנִמְצָא אֲרִיכוֹת הַגְּלוּת אַרְבַּע פַּעְמִים. אוֹ שְׁהִיָּה לְהֶם זְמַן הַגְּלוּת רַק כְּמוֹ שְׁהוּא עֵתָה, וְהִיָּה לְהֶם לְשַׁעֲבַד בְּאַרְבַּע מַלְכוּתוֹת בְּזֶה אַחַר זֶה. וְאִם הִיוּ תַּחַת יַד מַלְכוּת אַחַת זְמַן מָה, (הִיָּה אוֹתוֹ) [הִיָּתָה אוֹתָהּ] מַלְכוּת הוֹרָג אוֹתָן. עַל כֵּן פִּיזוֹרֵן הַקַּב"ה בְּפַעַם אַחַת בְּכָל מַלְכוּתוֹת.

כְּדָאִמַר קִטְיַעָא בְּרַ שְׁלוּם דְלֵא יִכִּילַת לְהוּ, דְּכַתִּיב כִּי כָאֲרַבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פִּרְשְׁתִּי אַתְכֶם (ז'כריה ב', י'). פִּרְקָא קַמָּא דְע"ו (י' ע"ב):

י"ז. אֶקְמֵצָא וְבַר קְמֵצָא, חָרוּב^[א] יְרִשְׁלָם. אֶתְרַנְגֻּלָא וְאֶתְרַנְגֻּלְתָא, חָרוּב^[א] טוּר מִלְפָּא. אֶשְׂקָא דְרַסְפָּק (דופן של מרכבת נשים), חָרוּב^[א] בֵּיתָר.

אֶקְמֵצָא וְבַר קְמֵצָא, חָרוּב^[א] יְרִשְׁלָם. הָהוּא גְבַרָא דְרַחֲמִיָּה קְמֵצָא וּבַעִיל^א דְּבַבְיָה בַר קְמֵצָא, עֶבֶד סְעוּדְתָא. אָמַר לִיה לְשִׁלּוּחִיָּה, זִיל אִיתִי לִי קְמֵצָא. אִזְל, אִיתִי בַר קְמֵצָא. אֲשַׁבְּחִיָּה דִּיתִיב. אָמַר לִיה, מְכַדִּי דִּהוּא גְבַרָא בַעִיל^א דְּבַבְיָה הוּא, מֵאִי בַעִית הַכָּא, קוּם פּוּק. אָמַר לִיה, הוּאִיל וְאַתִּיתִי, שְׂבַקְוּ וַיְהִיבְנָא לָךְ דְּמִי דְאָכִילְנָא וּשְׁתִּינָא. אָמַר לִיה, לָא. יְהִיבְנָא לָךְ דְּמִי פִלְגָא דְסְעוּדְתָךְ. אָמַר לִיה, לָא. יְהִיבְנָא לָךְ דְּמִי פְלָה סְעוּדְתָךְ. אָמַר לִיה, לָא. נְקֻטִיָּה בִּידֵיהּ וְאַפְקִיָּה. אָמַר, הוּאִיל וְהוּוּ^[ב] יְתָבִי רַבְּנָן, וְלָא מַחוּוּ^[ג] בֵּיהּ, שְׂמַע מִנֵּה לָאוּ לְשָׁם שָׁמַיִם עֶסְקִי. אִיזִיל וְאִיכּוּל בְּהוּ קָרְצָא (פירוש, מלשינות) בִּי מִלְפָּא.

נפש יהודה

שז אֶקְמֵצָא וְבַר קְמֵצָא. שָׁם שֶׁל שְׁנֵי יְהוּדִים: דְּרַחֲמִיָּה קְמֵצָא. אוּחְבוּ הֵיךְ שְׁמוֹ קְמֵצָא: וּבַעִיל דְּבַבְיָה. שׁוּנַא שְׁלוֹ, שְׁמוֹ בַר קְמֵצָא: אָמַר לִיה. בַר קְמֵצָא לְבַעַל הַסְעוּדָה: יְהִיבְנָא לָךְ דְּמִי דְאָכִילְנָא וּשְׁתִּינָא. דְּמִי מַה שְׁאֲנִי אוֹכֵל וְשׁוֹתָה: דְּמִי פִלְגָא דְסְעוּדְתָךְ. דְּמִי חָצִי סְעוּדָתָךְ כֹּל הָאוֹרְחִים: דְּמִי פְלָה סְעוּדְתָךְ. כֹּל הוּצְאוֹתֶיךָ, וְאַל תְּבִישְׁנִי לְהוּצִיאֲנִי: וְאִיכּוּל בְּהוּ קָרְצָא. כִּךְ הִיךְ מִנְהַגָם, מִי שְׁאֲמַר מְלִשְׁיָנוֹת, הֵיךְ נִתְּנִין לוֹ עוּגָה לְאִכּוּל, וּבְאִכִּילָה מַרְאֵה שְׁעוּמַד בְּדִיבּוּרוֹ. וְהוּא תְּרַגּוּם דַּחְלוֹת מְצוֹת (שְׁמוֹת כ"ט, ב'), גְּרִיצָן. לָא תֵּלַךְ רַכִּיל (ויקרא י"ט, ט"ז), תְּרַגּוּם לָא תִיכּוּל קוֹרְצִין: קְרַבְּנָא. קְרַבְּנָא לְהַקְרִיב עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ. דְּקִי"ל אִישׁ אִישׁ (ויקרא כ"ב, י"ח), לְרַבּוֹת אֶת הַגּוֹיִים, שְׁנוּדֵרִים נְדָרִים וְנִדְבוֹת כִּישְׂרָאֵל (חולין י"ג ע"ב): עֲגָלָא תְּלַתָּא. שֶׁל שְׁלֹשׁ שָׁנִים. אוֹ שְׁלִישֵׁי לְבֶטֶן, דֹּאף הוּא מוּבַחַר וְטוֹב: בְּחַרְיִין שְׂבַעִין. בְּרִישֵׁי עֵין שֶׁל עֲגָל עֲשֵׂה מוֹם. שְׂאֲסוּר לְנֹו לְהַקְרִיב, דְּמוּם הוּא. וּלְבַנֵּי נַח אֵין זֶה לָהֶם מוֹם מְלַהֲקָרִיב בְּבִמָּה שְׁלָהֶם, אֲלֵא מְחוּסֵר אִיבֵר: לְמִקְטִילָּהּ. לְבַר קְמֵצָא: יְאָמְרוּ מְטִיל מוֹם בְּקָדְשֵׁים יִהְרֵג. שִׁהִיּוּ סְבוּרִין שְׁבַשְׁבִּיל שְׁהִטִּיל מוֹם בְּקָדְשֵׁים וְעֵבֶר עַל לָא יִהְיֶה בּוֹ מוֹם (דברים י"ז, א), נִהַרְג: עֲנוּתְנוֹתוֹ. סְבַלְנוֹתוֹ שְׁסַבֵּל אֶת זֶה וְלֹא הִרְגוּ: אֲתָא. בַר קְמֵצָא וְאָמַר לְקִיסָר שְׁלֵא רְצוּ לְהַקְרִיב: שְׂדָא גְרָא לְמוֹזָרְחַת. יִרְה חָץ לְצַד מוֹזָרְחַת כְּשֶׁהִיָּה סְמוּךְ לִירוּשָׁלַיִם, לְקָסוּם קָסָם אִם יִצְלִיחַ:

אִזְל אָמַר לִיה לְקִיסָר, מְרַדּוּ בְךָ יְהוּדָאִי. אָמַר לִיה, מִי יַיִמֵר. אָמַר לִיה, שְׂדָר קְרַבְּנָא חֲדָא (להקריב על המזבח), חֲזִית אֵי מְקָרְבִי^[ז] לִיה. שְׂדָר בִּידֵיהּ עֲגָלָא תְּלַתָּא. בַּהַדִּי דְקָא אֲתָי, שְׂדָא בֵּיהּ מוּמָא בְּנִיב שְׁפָתִים (פירוש, בשפה העליונה), וְאָמְרִי לָהּ בְּחַרְיִין^א שְׂבַעִין. דְּכַתָּא דְלִדֵּינָן מוּמָא, וְלִדֵּיִדְהוּ לָא הֵוִי מוּמָא. סְבוּר רַבְּנָן לְקְרַבְיָהּ^[ח] מְשׁוּם שְׁלוֹם מְלָכוּת. אָמַר לָהּ רַבִּין זְכַרְיָה בֶּן אֲבָקוּלָס, יְאָמְרוּ, בַּעֲלֵי מוּמִין קְרַבִּין לְמוֹזְבַּח. סְבוּר לְמִקְטִילָּהּ, דְלָא לִיזִיל לִימַר לִיה. אָמַר לָהּ רַבִּי זְכַרְיָה בֶּן אֲבָקוּלָס, יְאָמְרוּ, מְטִיל^[ט] מוֹם בְּקָדְשֵׁים יִהְרֵג. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, עֲנוּתְנוֹתוֹ שְׁלֵרַבִּי זְכַרְיָה בֶּן אֲבָקוּלָס הַחַרְיָבָה אֶת בֵּיתְנוֹ, וְשָׂרְפָה אֶת הַיְכָלְנוּ, וְהִגְלַתְנוּ^א מֵאַרְצָנוּ.

אֲתָא אָמַר לִיה. שְׂדָרִיָּה עַלְוִיָּהוּ^[י] לְנִירוֹן קִיסָר. כִּי אֲתָא, שְׂדָא גְרָא לְמוֹזָרְחַת,

חק יעקב

עֲגָלָא תְּלַתָּא. כְּמוֹ וְשְׁלִישִׁים עַל כּוּלּוֹ (שְׁמוֹת י"ד, ז), וְכְמוֹ עֲגָלָה מְשׁוּלֶשֶׁת וְאִיל מְשׁוּלֶשׁ (בְּרַאשִׁית ט"ו, ט'), פִּירוּשׁ בְּרִיא וְטוֹב. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים שְׁלִישֵׁי לְבֶטֶן, וְלֹא יֵתְכֹן, דְּאַמְרִינָן בְּפֶרֶק אַרְבַּע מֵיתוֹת (סנהדרין ס"ה ע"ב) דְּהוּוּ מְבַרְרוּ לָהּ עֲגָלָא תְּלַתָּא, וְלֹא כְּמוֹ שְׂמִפְּרָשׁ שְׂגַדְל שְׁלִישׁ, דְּהָא בְּסוּף פֶּרֶק ר"א דְּמִלִּילָה (שַׁבַּת קל"ו ע"א) אָמַר, עֶבֶד לָהּ עֲגָלָא תְּלַתָּא בְּיוֹמָא דְשַׁבְעָא, פִּירוּשׁ יוֹם שְׁבִיעִי לְלִידָתוֹ (תוס' גיטין נ"ו ע"א): בְּנִיב שְׁפָתִים. שְׂפָה הַעֲלִיּוֹנָה:

וְהוּא תְּרַגּוּם דַּחְלוֹת מְצוֹת (שְׁמוֹת כ"ט, ב'), גְּרִיצָן. לָא תֵּלַךְ רַכִּיל (ויקרא י"ט, ט"ז), תְּרַגּוּם לָא תִיכּוּל קוֹרְצִין: קְרַבְּנָא. קְרַבְּנָא לְהַקְרִיב עַל גְּבֵי הַמִּזְבֵּחַ. דְּקִי"ל אִישׁ אִישׁ (ויקרא כ"ב, י"ח), לְרַבּוֹת אֶת הַגּוֹיִים, שְׁנוּדֵרִים נְדָרִים וְנִדְבוֹת כִּישְׂרָאֵל (חולין י"ג ע"ב): עֲגָלָא תְּלַתָּא. שֶׁל שְׁלֹשׁ שָׁנִים. אוֹ שְׁלִישֵׁי לְבֶטֶן, דֹּאף הוּא מוּבַחַר וְטוֹב: בְּחַרְיִין שְׂבַעִין. בְּרִישֵׁי עֵין שֶׁל עֲגָל עֲשֵׂה מוֹם. שְׂאֲסוּר לְנֹו לְהַקְרִיב, דְּמוּם הוּא. וּלְבַנֵּי נַח אֵין זֶה לָהֶם מוֹם מְלַהֲקָרִיב בְּבִמָּה שְׁלָהֶם, אֲלֵא מְחוּסֵר אִיבֵר: לְמִקְטִילָּהּ. לְבַר קְמֵצָא: יְאָמְרוּ מְטִיל מוֹם בְּקָדְשֵׁים יִהְרֵג. שִׁהִיּוּ סְבוּרִין שְׁבַשְׁבִּיל שְׁהִטִּיל מוֹם בְּקָדְשֵׁים וְעֵבֶר עַל לָא יִהְיֶה בּוֹ מוֹם (דברים י"ז, א), נִהַרְג: עֲנוּתְנוֹתוֹ. סְבַלְנוֹתוֹ שְׁסַבֵּל אֶת זֶה וְלֹא הִרְגוּ: אֲתָא. בַר קְמֵצָא וְאָמַר לְקִיסָר שְׁלֵא רְצוּ לְהַקְרִיב: שְׂדָא גְרָא לְמוֹזָרְחַת. יִרְה חָץ לְצַד מוֹזָרְחַת כְּשֶׁהִיָּה סְמוּךְ לִירוּשָׁלַיִם, לְקָסוּם קָסָם אִם יִצְלִיחַ:

[א] חָרוּב. י"ג חָרְבִי [ב] וְהוּוּ. י"ג וְהוּוּ: [ג] מַחוּוּ. י"ג מַחוּוּ: [ד] מְקָרְבִי. י"ג מְקָרְבִי: [ה] לְקְרַבְיָהּ. י"ג לְקְרַבְיָהּ: [ו] מְטִיל. י"ג מְטִיל: [ז] עַלְוִיָּהוּ. י"ג עַלְוִיָּהוּ: [ח] עַלְוִיָּהוּ. י"ג עַלְוִיָּהוּ: [ט] עַלְוִיָּהוּ. י"ג עַלְוִיָּהוּ: [י] עַלְוִיָּהוּ. י"ג עַלְוִיָּהוּ: [יא]

מפתחות) הוּהּ מְסֹרֵי לְשִׁמְעִיהָ, לְבָר
 מְדַעֲבִיבִי^[1]. דָּאִמַר רַב חֲסֵדָא, אִפְלָבָא
 (פירוש, אוצר) דְחֲטִי, מִבְּעֵי^{טו} שְׁתִּין אִפְלָבִי^{טז}
 דְּעִבִיבִי^[1]. הוּהּ לֵהוּ לְמִיזֵן^[17] עֲשְׂרִין וְחָד
 שְׁתָּא. הוּוּ^[18] בְּהוּ הִנְהוּ בְּרִיוֹנִי. אִמְרוּ
 לֵהוּ רַבְּנָן, נְפֹק וְנַעֲבִיד^י שְׁלָמָא
 בְּהַדִּיהוּ. לָא שְׁבַקְנָהוּ. אִמְרוּ לֵהוּ
 [בְּרִיוֹנִי לְרַבְּנָן, נְפֹק וְנַעֲבִיד^י קְרָבָא
 בְּהַדִּיהוּ. אִמְרוּ לֵהוּ רַבְּנָן, לָא מְסַתֵּיעָא
 מְלִתָּא. קָמוּ קִלְנָהוּ^{יב} [לְאִפְלָבִי דְחֲטִי
 וְשַׁעְרֵי, וְהוּהּ כְּפָנָא.

מְרִתָּא^[19] בֵּת בֵּיתוֹס, עֲתִירְתָּא דִירְשָׁלַם
 הוּת. שְׁדָרָה לְשִׁלְיָתָה^[20], אִמְרָה לִיהָ,
 זִיל אִיתִי לִי סְמִידָא^[21] (פירוש, סולת)
 מְשׁוּקָא. אֲדֹאֲזֵל, אֲזַדְבֵן, וְלֹא אֲשַׁבֵּת.
 אֲתָא אִמַר לָהּ, סְמִידָא^[22] לְפָא,
 חִיּוּרְתָּא^ט (פירוש, פת נקיה) אֲפָא. אִמְרָה
 לִיהָ, זִיל אִיתִי [לִי] מְנָה. אֲדֹאֲזֵל,
 אֲזַדְבֵן, וְלֹא אֲשַׁבֵּת. אִמַר לָהּ, לְפָא
 חִיּוּרְתָּא^ט, גְּשַׁקְרָא (פירוש, פת קיבר) אֲפָא.
 אִמְרָה לִיהָ, זִיל אִיתִי לִי מְנָה. אֲדֹאֲזֵל,
 אֲזַדְבֵן. אֲתָא וְאִמַר לָהּ, גְּשַׁקְרָא לְפָא,
 קִמְחָא דְשַׁעְרֵי אֲפָא. אִמְרָה לִיהָ, זִיל
 אִיתִי לִי. אֲדֹאֲזֵל, אֲזַדְבֵן. הוּת שְׁלִיפָא
 מְסַאנָה^כ. אִמְרָה, אֲפֹק^{כא} אַחֲזִי אִי
 מְשַׁבְּחָנָא מִדִּי לְמִיכָל. אִיתִיב לָהּ

נפש יהודה

בִּיד עַמֵּי יִשְׂרָאֵל. עַל יְדֵי עַמֵּי יִשְׂרָאֵל, אַעֲשֵׂה נַקְמָה בְּאֲדוּם
 שֶׁהַחֲרִיבוּ בֵּית שְׁנֵי. לֹא כִּמוּ בְּבֵית רֵאשׁוֹן שֶׁהִיְתָה הַנַּקְמָה בְּכַבֵּל
 עַל יְדֵי פֶרֶס: אִמַר. גִּירוֹן קִיסֵר, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא גִיחָא לִיהָ
 לְחַרְוֵי בֵּיתָהּ, וְלִנְקוּם בְּמֵי שִׁיחְרִיבוּ: צִיּוּתָהּ. שֶׁל טְלִיתוֹ:
 נְגַרְרַת עַל גְּבִי כְּסָתוֹת. שְׁלֹא הִיָּה מֵהַלֵךְ אֵלָא עַל גְּבֵי מִילַת,
 בְּגַדֵי מִשֵׁי: בְּרִיוֹנִי. אֲנִשִּׁי בְּלִיעֵל רִיקִים וּפּוּחִזִים לְמַלְחָמָה: אִמְרוּ לֵהוּ. הַבְּרִיוֹנִים לְרַבְּנָן, נַצָּא וְנִלְחַם: לָא מְסַתֵּיעָא מְלִתָּא.
 לְנַצָּח אֹתָם, שֶׁהֵם עִם רַב וְחֹזֵק מִמֶּנּוּ: קִלְנָהוּ לְאִפְלָבִי. שֶׁרְפוּ אוֹצְרוֹת הַתְּבוּאָה וְשִׁמְן וְעֵצִים:

אֲתָא נְפַל לִירְשָׁלַם. לְמַעַרְבָא^[16], אֲתָא
 נְפַל לִירְשָׁלַם. לְאַרְבַּע רוּחוֹת
 שְׁבַעֲוֹלָם, אֲתָא נְפַל בִּירְשָׁלַם.
 אֲשַׁבְּחִיהָ לְהַהוּא יְנוּקָא, אִמַר לִיהָ,
 פְּסוּק לִי פְּסוּקָךְ. אִמַר לִיהָ, וְנָתַתִּי אֶת
 נְקַמְתִּי בְּאֲדָם בִּיד עַמֵּי יִשְׂרָאֵל (יחזקאל כ"ה,
 י"ד). אִמַר, קְדָשָׁא בְּרִידָה הוּא נִיחָא לִיהָ
 לְחַרְוֵי בֵּיתָהּ, וְכַפּוּרִי^[13] יְדִיהָ (פירוש,
 לְקַנַח יְדִיו) בְּהַהוּא גְּבָרָא קָא בְּעִי (בְּתַמְיָהָ. [ג]
 הַמּוֹל). עַרְק, אֲזֵל וְאִגִּיר, נְפַק מְנִיָּה רַבִּי
 מְאִיר.

שְׁדָרִיהָ עֲלוּיָהוּ^[17] לְאַסְפִּסְיָאנוֹס קִיסֵר.
 אֲתָא, צָר עָלָה תְּלַת שָׁנִי. הוּוּ^[18]
 בְּהַדִּיהוּ תְּלַתָּא עֲתִירִי, נְקַדִּימוֹן בֶּן
 גְּרִיוֹן, שְׁנַקְדָּה לוֹ חֲמָה (פירוש, זרחה בשבילו).
 וּבֶן פְּלָבָא שְׁבוּעָה, [שְׁכָל] הִנְכַּנְס לְבֵיתוֹ
 כְּשֶׁהוּא רָעַב כְּפָלָב, יוֹצֵא כְּשֶׁהוּא
 שָׁבַע. וּבֶן צִיּוּתָהּ הַכְּסָתָה, שְׁהִיְתָה
 צִיּוּתָהּ נְגַרְרַת^י עַל גְּבֵי כְּסָתוֹת. אֲפָא
 דְּאִמְרִי, שְׁהִיְתָה כְּסָתוֹ (פירוש, כִּסָּא שְׁלוֹ)
 מְנַחַת בֵּין גְּדוּלֵי רוּמִי. חָד אִמַר לֵהוּ,
 אֲנָא זְיִנָּא^[19] לְכוּ בְּחֲטִי וְשַׁעְרֵי^{יב}. וְחָד
 אִמַר לֵהוּ, אֲנָא בְּחַמְרָא וּבְמַלְחָא
 וּמְשַׁחָא. וְחָד אִמַר לֵהוּ, אֲנָא בְּצִיּוּבִי^[20]
 (פירוש, בַּעֲצִים). וְשַׁבְּחוּ רַבְּנָן לְדְּעִיבִי^[21] יוֹתֵר
 מִכְּלָהוּ. דְּרַב חֲסֵדָא, כָּל אֲקֻלִּידִי (פירוש,

חק יעקב

נְקַדָּה. זַרְחָה בְּשִׁבְלִו, בְּמַסְכַת תַּעֲנִית (כ' ע"ב): אֲפָא דְּאִמְרִי
 שְׁהִיְתָה כְּסָתוֹ וכו'. בֶּן צִיּוּתָהּ שְׁמוֹ, וְלִמָּה נְקָרָא שְׁמוֹ הַכְּסָתָה,
 שֶׁהִיְתָה כְּסָתוֹ – כִּסָּא שְׁלוֹ (מוֹטְלַת) [מוֹטְל] בֵּין גְּדוּלֵי רוּמִי,
 כְּשֶׁהִיָּה הוֹלֵךְ בְּרוּמִי לְהַקְבִּיל פְּנֵי קִיסֵר:

[16] לְמַעַרְבָא. י"ג לְמַעַרְבָא: כ"ב [13] וְכַפּוּרִי. כ"ג [ג] בְּתַמְיָהָ. אוּ בְּנִיחוּתָא: כ"ג* [7] עֲלוּיָהוּ. י"ג עֲלוּיָהוּ: י"א [18] הוּוּ. י"ג הוּוּ: [19] זְיִנָּא. י"ג זְיִנָּא, זְיִנָּא: כ"ד [21] בְּצִיּוּבִי, לְדְּעִיבִי, מְדַעֲבִיבִי, דְּעִיבִי: כ"ה [20] לְמִיזֵן. י"ג לְמִיזֵן: כ"י [17] מְרִתָּא. י"ג מְרִתָּא: כ"י [19] לְשִׁלְיָתָה. אוּ לְשִׁלְיָתָה: כ"ה [16] סְמִידָא. י"ג סְמִידָא, סְמִידָא: כ"ט

פֶּרְתָא ^[א] בְּפִרְעָה ^[ב] (פירוש, פרש של גללי בהמה), נח נפשה. קרי עלה רבן יוחנן בן זכאי, הרבה בך והענגה אשר לא נסתה כף רגלה ^[הצג על הארץ מהתענג וימרך] (דכ"ס כ"ת, כ"ו). אבא דאמרי, גרוגרות דרבי צדוק אכלה, ואסטניסא ומתה. דרבי צדוק יתיב ארבעין שנין בתעניתא, דלא לחרוב ירשלים בימיו. פי הוה אכיל מדי, הוה מתחזי מאבדאי. וכי הוה פרי ^(כלומר, כשגמר תעניתו ורצה להברות עצמו), מיתול ליה גרוגרות, מייץ מיהו ושדי להו. פי קא ניחא ^[ג] נפשה, אפיקתיה לכלי דהבא וכספא, שדיתיה ^[ד] בשוקא. אמרה, האי למאי מבעי לי. והינו דכתיב, ^[וזהבם] לנדה יהיה, כספם וזהבם לא יוכל להצילם ביום עברת יי ^(יחזקאל ז', י"ט). וכתיב, כספם בחוצות ישליכו ^(ס).

אבא סקרא ריש בריוני דירשלים, פר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הוה. שלח ליה, תא גבאי. אתא בצנעה לגביה. אמר ליה, עד אמתו עבדיתו הכי

נפש יהודה

נח נפשה. דכת בייתוס, משום דאסטניסא היתה: גרוגרות. מאותן שורק רבי צדוק אחר שמצץ את מימיהן, ומצאתן היא ואכלה לרעבונה. ומריח החולי של רבי צדוק שנכנס בגרוגרות, טעמה, ומתה באסטניסותה: הוה מתחזי בגרונו מאבדאי. מחמת שהיה כחוש: פי קא ניחא נפשה. שנטתה למות

מרתא בת בייתוס מרעב: אבא סקרא. כך שמו: שלח ליה. רבן יוחנן בן זכאי, תא גבאי. אתא בצנעה לגביה. ואמר ליה רבן יוחנן, עד אמתו עבדיתו הכי, דלא שבקתון לאשלומי, לעשות שלום עם השונא: דאי אמינא להו. לעשות שלום, יהרגוני, שאינם רוצים להשלים, אלא במלחמה: אמר ליה. רבן יוחנן: חזי לי תקנתא לדידי. שיניחוני לצאת מן העיר: למשאל בך. לבקר חולה. ועשה עצמך כאילו אתה גוסס: ואגני גבך. והשכב הנבלה אצלך. משום דידעין דמת מסריח, ויאמרו שמת כבר ומסריח: וליעילו בך תלמידך. יכנסו תחת רגלי מיטתך לשאת. ולא יניחו אחרים לשאת אותך, דאינון ידעין דחיא קליל ממתא: פי מטא לפתחא. לשער העיר עם מיטתו, לנשאו אל הקברות שהוא חוץ לעיר: בעו. הנך בריוני דשומרין בשער העיר שלא יצא אדם חוץ לעיר, רצו למדקריה ברמחים, דאמרי שמא מערים הוא: אמר להו. אבא סקרא: יאמרו. הרומים עליכם, שאפילו רבן דקרו: בעו למדחפיה. אולי יצעק: דלאו מלכא אנא. והתעללת בי:

וקטליתון לעלמא בכפנא. אמר ליה, ומאי אעבד, דאי אמינא להו מדי, קטלי לי. אמר ליה, חזי לי תקנתא לדידי דאפוק ^כ, אפשר דהות העלה פרתא. אמר ליה, נקוט נפשך בקצירי ^(פירוש, החזק עצמך כחולה), וליתו פלי עלמא למשאל בך, ולימרו דנח נפשיה. ואיתי מדי סריא ^(כלומר, דבר מסריח כמו נבלה), ואגני גבך, וליעילו בך תלמידך, דאנהו ידעי דחיא ^ל קליל ממתא. עבד ^ב הכי. נכנס בו רבי אליעזר מצד אחד, ורבי יהושע מצד אחד. פי מטא לפתחא, בעו למדקריה. אמר להו, יאמרו, רבן דקרו ^(בתמיהה. המור"ל). בעו למדחפיה. אמר להו, יאמרו, רבן דחפו ^(בתמיהה).

המור"ל. פתחו ^[א] ליה בפא נפק.

פי מטא לגביה, אמר ליה, שלמא עלך מלכא, אמר ליה, מחיבת תרי קטלי. חד, דלאו מלכא אנא, וקא קרית לי מלכא. ועוד, אי מלכא אנא, עד האידינא אמאי לא אתית לגבאי. אמר ליה,

חק יעקב

מיתו ליה גרוגרות וכו'. תאנים יבשין, מפני שלא היה יכול לבלוע דבר עבה, והיה מוצץ את מימיהן ומשליך הגרוגרות: נקוט נפשך בקצירי. החזק עצמך כחולה, הוציא קול שאתה חולה:

מרתא בת בייתוס מרעב: אבא סקרא. כך שמו: שלח ליה. רבן יוחנן בן זכאי, תא גבאי. אתא בצנעה לגביה. ואמר ליה רבן יוחנן, עד אמתו עבדיתו הכי, דלא שבקתון לאשלומי, לעשות שלום עם השונא: דאי אמינא להו. לעשות שלום, יהרגוני, שאינם רוצים להשלים, אלא במלחמה: אמר ליה. רבן יוחנן: חזי לי תקנתא לדידי. שיניחוני לצאת מן העיר: למשאל בך. לבקר חולה. ועשה עצמך כאילו אתה גוסס: ואגני גבך. והשכב הנבלה אצלך. משום דידעין דמת מסריח, ויאמרו שמת כבר ומסריח: וליעילו בך תלמידך. יכנסו תחת רגלי מיטתך לשאת. ולא יניחו אחרים לשאת אותך, דאינון ידעין דחיא קליל ממתא: פי מטא לפתחא. לשער העיר עם מיטתו, לנשאו אל הקברות שהוא חוץ לעיר: בעו. הנך בריוני דשומרין בשער העיר שלא יצא אדם חוץ לעיר, רצו למדקריה ברמחים, דאמרי שמא מערים הוא: אמר להו. אבא סקרא: יאמרו. הרומים עליכם, שאפילו רבן דקרו: בעו למדחפיה. אולי יצעק: דלאו מלכא אנא. והתעללת בי:

[א] פרתא. י"ג פרתא, פרתא: ל"ג [ב] פכרעה. י"ג פכרעה: ל"ד [ג] ניחא. או ניחא: ל"ה [ד] שדיתיה. י"ג שדיתיה: ל"ו [ז] פתחו. או פתחו: ל"ז